

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: Етика

СТРУКА: Све струке

ЗАНИМАЊЕ: Сва занимања

РАЗРЕД: III разред

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 1

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 36

ДАТУМ: јун 2024. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Општи циљеви овог наставног предмета јесу да ученике уведе у основне појмове и дилеме етике као филозофске дисциплине, те да усвоје знања и ставове потребне за доношење моралних одлука односно, разликовање исправног од неисправног. Мотивација ученика да живе у складу са моралним вриједностима, као и развијање критичке и моралне свијести о властитим и туђим поступцима.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Усвајање знања о етици као филозофској дисциплини, њеним основним појмовима и дилемама.
- Развијање свијести о властитим моралним увјерењима, као и о различитим вриједносним ставовима других.
- Изградња позитивног става према основним људским вриједностима (слобода, толеранција, мир, достојанство, солидарност).

ТЕМЕ

- Етика као филозофска дисциплина
- Основни етички појмови
- Примјењена етика
- Пројекат

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и сл, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

1. Етика као филозофска дисциплина

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Објасни појам и предмет филозофије. - Наведе изворе филозофског мишљења и укратко их објасни. - Образложи предмет бављења значајнијих филозофских дисциплина. - Етимолошки одреди поријекло и значење ријечи етика. - Дефинише предмет бављења етике. - Наведе вријеме настанка ове дисциплине. - Наведе неколико најважнијих филозофа за настанак и развој ове филозофске дисциплине. - Образложи подјелу етике на општу и посебну. - Уочи разлику између етике и других наука које се баве људским дјеловањем. - Дефинише појам методе. - Уочи шта сачињава валидан аргумент етичког мишљења. - Објасни дијалектичку методу. - Објасни картазијанску методу.	Ученик ће бити способан да: - Тумачи предмет бављења филозофије. - Пореди различите критеријуме подјеле филозофије. - Идентификује и укратко објасни предмет истраживања различитих филозофских дисциплина. - Дискутује о важности филозофије. - Тумачи предмет бављења етике. - Пореди етику са другим хуманистичким и друштвеним наукама. - Дискутује о важности етике као филозофске дисциплине. - Тумачи шта сачињава исправно аргументовано мишљење. - Пореди дијалектичку и картазијанску методу спознавања истине. - Повезује логичко мишљење етике са стицањем знања у осталим научним областима.	Ученик ће бити способан да: - Способан за аутономно дјеловање, емпатичан је и проактиван. - Усвојио је вриједности и принципе на основу којих бира добро, а избјегава зло у свом одлучивању и понашању.

2. Основни етички појмови

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: • Образложи појмове морализам, аморализам, иморализам. • Наведе поставке филозофске позиције моралног апсолутизма и релативизма. • Образложи фазе моралног развоја. • Образложи методе моралног васпитања. • Одреди појам норме. • Направи класификацију различите врсте друштвених норми. • Уочи сличности и разлике између моралних и обичајних норми. • Уочи сличности и разлике између моралних и правних норми. • Наводи примјере наведених норми у различитим заједницама. • Објасни појам вриједности. • Направи класификацију различите врсте вриједности. • Одреди предмет аксиологије као филозофије вриједности. • Процјени добро/зло као категорије и врховне етичке вриједности. • Објасни појам савјести и карактера. • Објасни појмове стида, кајања и гриже савјести. • Интерпретира Фројдову психоаналитичку теорију личности.	Ученик ће бити способан да: • Повезује појмове морализма, аморализма и иморализма са властитим животним искуством. • Пореди позиције моралног релативизма и апсолутизма. • Идентификује и укратко објасни фазе моралног развоја и васпитања. • Идентификује и укратко објасни сукоб норми различитих друштвених заједница. • Уочава разлику између моралних, обичајних и правних норми. • Тумачи појам вриједности и вриједносних система појединца и заједнице. • Критички промишља схватања добра и зла. • Пореди различите моралне емоције попут стида, кајања и гриже савјести. • Илуструје на личном примјеру искуство моралних емоција. • Анализира Фројдову теорију суперега. • Тумачи појам слободне воље. • Пореди поставке филозофских позиција, детерминизма и индетерминизма. • Илуструје на властитом искуству примјере различитих моралних одлука. • Дискутује о моралним дилемама.	Ученик ће бити способан да: • Стваралац је позитивних промјена и доприноси ширењу етичке свијести у локалној заједници. • Толерантан је према различитим вриједносним системима.

• Процјени слободу као антрополошку претпоставку моралности. • Изнесе основне поставке филозофске позиције детерминизма. • Изнесе основне поставке филозофске позиције индетерминизма. • Наведе различите врсте моралних одлука.		
---	--	--

3. Примијењена етика

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: • Препозна моралну контроверзу двије дијаметрално супротне позиције абортуса („за живот“ vs „за избор“). • Дефинише појам еутаназије и наведе различите врсте еутаназије . • Образложи хоспици и палијативну његу као савремене алтернативе еутаназији. • Дефинише термине биоинжењеринга . • Уочи сличности, али и разлике између генске терапије и генетског побољшања. • Образложи основне разлоге аморалности клонирања човјека. • Образложи појам еугенике. • Разумије савремене еколошке изазове загађења ваздуха, климатске промјене, очување флоре и фауне. • Појасни разлику између антропоцентричног и биоцентричног приступа еколошким проблемима. • Образложи позитивну наду и негативне	Ученик ће бити способан да: • Критички промишља позиције за и против абортуса. • Критички промишља позиције еутаназије као милосрђа и асистираниг убиства. • Развије и аргументовано одбрани властити став по питању абортуса и еутаназије . • Истражује изазове савременог биоинжењеринга. • Поређи генску терапију са генетским побољшањем. • Развије и аргументовано брани властити став по овом питању. • Уочава савремену еколошку кризу. • Поређи филозофске позиције антропоцентризма и биоцентризма. • Промовише основну норму еколошке етике: Чувај живот! • Наводи примјере и аргументовано дискутује.	Ученик ће бити способан да: • Промовише основна људска права и универзалне вриједности. • Посвећен је солидарности, култури дијалога и тимском раду.

опасности које нуди ГМО (генетски модификована исхрана). - Спознаје здравље као вриједност и уочи моралну потребу његовог очувања. - Образложи проблем зависности као губитка слободе и достојанства личности . - Наводи различите врсте зависности . - Разликује појмове професије, занимања и позива. - Наведе позитивне колегијалне особине. - Наведе негативне колегијалне особине. - Образложи начине кршења етичког кодекса у професионалној пракси.	- Уочава потребу чувања здравља. - Идентификује и укратко објасни различите врсте зависности. - Препознаје сигнале зависности код себе и код других . - Подржава избјегавање опијата као најбољег начина борбе против зависности. - Развије и аргументовано брани властити став по овом питању. - Повезује стечена знања о професији са избором свога даљег образовања и занимања. - Илуструје на примјеру из личног искуства негативне и позитивне колегијалне особине. - Подржава очување личног угледа поштовањем етичких принципа прописаних професионалним кодексом. - Наводи примјере и аргументовано дискутује.	
---	--	--

4. Пројекат

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Наведе основне информације о слободно одабраној теми истраживања. - Објасни мање познате термине и наведе адекватне примјере.	Ученик ће бити способан да: Успјешно бира тему истраживања, самостално организује стратегију учења, селекује релевантне информације, развија реторичке способности презентовања и аргументованог дискутовања.	Ученик ће бити способан да: Промовише солидарности, културу дијалога и тимски рад.

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

На часу је потребно комбиновати различите методе и облике рада. Потребно је редуковати традиционално и фронтално излагање наставника. Акценат треба ставити на интерактивну наставу и критичко мишљење ученика кроз индивидуални рад, кооперативно учење кроз интеракцију, учење према моделу, активно искуствено учење и рјешавање проблема. Наставници треба да потенцирају три елемента критичког мишљења: размишљање (концептуализација, анализа-синтеза, евалуација), размјена (комуникација, опсервација других погледа, преиспитивање и упоређивање личних ставова),

презентација (изградња и аргументована одбрана властитог става, самопоуздање и свијест о вриједности властитих идеја, мотив за дјеловање). Критичко мишљење у настави развија се путем ЕРР стратегије (евокација, разумијевање, рефлексција) користећи различите методе и технике попут:

- проблематизације,
- актуализације,
- усменог излагања са коришћењем табле, по могућности електронске презентације,
- разговора оствареног на различите начине (олуја идеја, интервју, групна дискусија, учеником звијездом),
- сњежне грудве, слагалице, вртешке,
- рада на изворном тексту,
- студије (анализе) случаја,
- дебате,
- методе писаног рада,
- квиза знања и групног креирање мапе ума

Наставу треба учинити занимљивом коришћењем актуелних примјера моралних дилема из свакодневног живота заједнице (дневна штампа, телевизија, филм). Из истог разлога треба избјегавати на часу диктирање – потребне материјале доставити ученицима одштампане.

Због природе овога предмета, при упознавању с новим садржајем, наставници не би смјели упасти у замку да излажу и намећу своју етичку позицију ученицима. Сваком моралном проблему и етичком правцу треба прићи подједнако објективно и критички. Разлике моралних погледа код ученика треба подстицати, а не сузбијати. На ученику је да слободно искористи добијене информације и самостално примјењујући рационалну аргументацију формира властити морални суд.

Од изузетне је важности показати ученицима да су питања и садржаји којим се етика бави, иако понекад потичу из далеке прошлости, потпуно смислени и крајње корисни у рјешавању проблема савременог човјека.

Програмом је предвиђена и слободна тема, што даје могућност наставницима да у договору са ученицима бирају садржај којим ће се бавити, самим тим да креирају исходе учења којим ће тежити. Овим ученици постају равноправни партнери у креирању програма. Док се самом наставнику оставља слободан простор за обрађивање тема од личног интересовања. Пројектну наставу треба учинити занимљивом, инспиративном и практичном. Ученике треба интерактивно укључити у наставу кроз различите активности, попут: приказа филозофије неког од поменутих аутора, продубљивање тема које су већ споменуте модулом, писање реферата и излагање електронских презентација ученика, дебатно такмичење, тумачење филозофских тема кроз анализу филма, тимска израда паноа са циљем подизања моралне свијести, друштвено користан рад у локалној заједници, анализа савремених догађаја кроз дневну штампу и коришћење интернета, организована посјета културним догађајима и институцијама.

Неке од тема које се могу обрађивати у склопу пројектне наставе су: сиромаштво, рат, патриотизам, смртна казна, одговорност политичара, лаж у медијима, родна равноправност, расизам, клонирање људи, вјештачка интелигенција, зависност о интернету и видео играма, коцкарска зависност, љубав и заљубљивање, проституција, хомосексуални бракови, убијање животиња. Такође, могуће су и остале теме које ученици слободно бирају у зависности од њихових интересовања.

ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

ИНТЕГРАЦИЈА

Филозофија, Социологија, Култура религија, Вјеронаука, Демократија и људска права, Психологија, Историја, Биологија, Географија

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Друга стручна литература и приручници
3. Интернет